

Metodologie 2: Lekce 5

Lenka Slepíčková

Dotazník

- Respondent = osoba, která vyplňuje dotazník
- Položka/otázka = prvek dotazníku
- Administrace dotazníku = způsob zadávání dotazníku
- Průvodní dopis

„Prosím, abyste neotáleli s vyplněním dotazníku, protože jsem v časové tísní.“

Sestavujeme dotazník

Co má vliv na jeho podobu?

- **koncepty a indikátory**, které jsme pro ně vyvinuli – zahrneme měření závislé proměnné, nezávislé proměnné a demografických údajů
- způsob, jakým budeme **analyzovat data**
- **administrace dotazníku**

Co všechno měříme otázkami v dotazníku?

1. Chování (co lidé dělají)
2. Postoje (co si myslí, že je žádoucí)
3. Znalosti
4. Charakteristiky respondenta

Formulace otázek

1) Je otázka jasná a jednoduchá? (vyhněte se žargonu, technickým termínům, negativním formulacím)

„Je vaše domácnost patriarchální nebo matriarchální?“

„Myslíte si, že jsou neplodní lidé stigmatizováni?“

„Myslíte si, že marihuana by neměla být dekriminalizována?“

„Souhlasíte s tím, že bývalí spolupracovníci StB nemají zastávat vysoké funkce ve státní správě? Ano - Ne.“

Formulace otázek

2) Může být otázka zkrácena?

„Jak si vysvětlujete to, že během tak dlouhé doby, co jste vy ani manžel nepraktikovali žádnou metodu antikoncepce, nedošlo k početí, a přitom lékař nezjistil žádnou příčinu neplodnosti?“

„Kolikrát jste za posledních šest měsíců hovořil s lékařem kvůli Vaším zdravotním obtížím, ať už to byl Váš praktický lékař nebo specialista; neberte prosím v úvahu případy, kdy jste věc jen konzultoval se známým, který je lékařem.“

Formulace otázek

3) **Není otázka dvojitá?**

„Myslíte si, že ženy by si měly být vědomy odlišné naděje na dožití u mužů a žen a brát tento fakt v potaz při výběru partnera?“

„Jak často se stýkáte se svými rodiči?“

„Pokládáte problémovou metodu za účelný prostředek aktivizace žáků a používáte ji?“

„Je pro vás lékař hlavním zdrojem informací a rad ohledně onemocnění vašeho dítěte?“

Formulace otázek

4) **Není otázka sugestivní?**

„Myslíte si, že stát by měl podporovat budování jeslí, i když způsobují deprivaci?“

„Souhlasíte s prezidentovým názorem na Ústavu?“

„Myslíte si, že ženy by se měly plně věnovat svým dětem po celou dobu rodičovské dovolené?“

„Byl jste bezdomovcem proto, že ceny podnájmu v Brně jsou vysoké?“

„Vzhledem k současnému stavu ekonomiky, myslíte že investovat na burze je dobrý nápad?“

„Zesměšňujete někdy žáky?“

Pozn. Jak je důležitá formulace

- Souhlasíte s poskytnutím české vojenské nemocnice v Afghánistánu?

X

- Souhlasíte s nasazením české vojenské nemocnice v Afghánistánu?

Formulace otázek

5) Je otázka konkrétní?

„Slaví se ve vaší rodině svátky?“

„Jak často vídáte svou matku“?

„Jak často chodíte do kina?“

- a) často
- b) ne moc často
- c) zřídka
- d) nikdy

„Kolik je váš průměrný příjem?“

„Kolik máte dětí?“

Formulace otázek

6) Nevzniká efekt sociální žádoucnosti odpovědi?

- Tendence respondentů zabránit tomu, aby vypadali špatně – zábrana odhalit postoj, který se neshoduje s normami ve společnosti
- Snaha vyhnout se ohrožení
- Přesná odpověď narušuje respondentův obraz sebe sama

Efekt vynucené odpovědi

7. Nevzniká tzv. efekt vynucené odpovědi? Zná respondent odpověď?

Př. Souhlasíte se změnou zákona o sociálních službách?

Řešení: Užít filtrační otázky; Dát mezi varianty odpovědí „nemám názor“, nebo „nevím“

 Varování

Respondentovi nepokládáme
výzkumné otázky!

Jak se ptát na citlivá data?

- zaručit anonymitu
- zdůraznit význam správnosti odpovědi
- redukovat roli tazatele (kartičky, ilustrace, piktogramy, viněty)
- musí být jasná spojitost otázky s cílem výzkumu
- úvod či předcházející série otázek, která respondentu uklidní (všechny odpovědi jsou ok), poskytně kontext
- pozor na míru detailnosti (obecnější kategorie – př. příjem, kouření marihuany)
- nepřímé otázky (projekční otázky, odkazy na ostatní – př. „jaký je člověk, který“; měření rasismu prostř. popisů nebo fotografií urč. jednání u většinové a minoritní populace)

Dramaturgie dotazníku

- Úvod (vč. ilustračního příkladu vyplnění)
- Postupujeme od jednodušších, zábavnějších otázek ke složitějším
- Demografické otázky nakonec!
- Užívat filtrační otázky
- Střídat typy otázek a formáty odpovědí
- Střídat pozitivní a negativní formulace
- Na konci respondentovi poděkujeme!

Formáty odpovědí

Nabídnuté kategorie musí být

- a) Vyčerpávající
- b) Vzájemně se vylučující

Formáty odpovědí

1) Různé typy škál:

Likertova škála – na měření postjů a názorů, skládá se z výroků a stupnice

„Stát by měl podporovat církevní instituce“

- a) Rozhodně ano
- b) Spíše ano
- c) Nevím
- d) Spíše ne
- e) Rozhodně ne

- Posuzovací škála – umožňuje zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu, posuzovatel vyjadřuje svoje hodnocení určením polohy na škále; lichý počet stupňů

Př. Určete oblíbenost vyučovacích předmětů na škále od 1 (nejvíce oblíbený) po 7 (nejméně oblíbený). Pokud se předmět nevyučuje, zakroužkujte N.

Čeština 1 2 3 4 5 6 7 N

Matematika 1 2 3 4 5 6 7 N

Fyzika 1 2 3 4 5 6 7 N

- Pořadová škála

Uved'te pořadí oblíbenosti vyučovacích předmětů/Seřad'te předměty podle oblíbenosti atd.

„Co je pro vás důležité při výběru partnera?“

Vzhled

Charakter

Příjem

Rodinné zázemí

- Bipolární škála – krajní póly tvoří protikladné vlastnosti (přídavná jména), sémantický diferenciál, pozor, vyžaduje úvod a pečlivý design; prostředek na měření významů, jemných konotací

Škála na hodnocení vlastností žáka (Ryansův výzkumný nástroj COR, 1960)

apatický	1	2	3	4	5	6	N	čilý
obstruktivní	1	2	3	4	5	6	N	spolupracující
zakřiknutý	1	2	3	4	5	6	N	sebejistý
pasivní	1	2	3	4	5	6	N	iniciativní

Příručka k této škále jasně definuje, co je obsahem jednotlivých charakteristik, a uvádí i příklady. Škála je použitelná v pozorování i dotazníku.

Formáty odpovědí

3) Seznam na výběr

Jakým aktivitám se věnujete ve volném čase?

- práce na zahrádce
- četba
- sport
- kutilství
- ruční práce
- setkávání s přáteli ...